

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

DIPLOMSKO DELO UNIVERZITETNEGA ŠTUDIJA
Psihološke razsežnosti policijskega poklica

Maj, 2016

Špela Jagodic

Mentorica: Doc. dr. Maja Modic

Somentorica: Doc. dr. Tinkara Pavšič Mrevlje

Zahvala

Za sprejetje mentorstva, vsa navodila in pomoč pri izdelavi diplomske naloge se zahvaljujem mentorici doc. dr. Maji Modic in somentorici doc. dr. Tinkari Pavšič Mrevlje.

Za lektoriranje diplomske naloge se zahvaljujem Darji Bojić.

Za uspešno izvedbo anketnega vprašalnika se zahvaljujem profesorjem in dijakom gimnazije Franceta Prešerna v Kranju, študentom Fakultete za varnostne vede v Ljubljani ter vsem ostalim.

Za vso podporo, spodbudo in pozitivne besede pa se zahvaljujem svoji družini in prijateljem. Hvala, ker ste verjeli vame.

Kazalo vsebine

Povzetek.....	6
Summary - Psychological Dimensions of the Police profession	7
1 Uvod	8
2 Policija	9
2.1 Policist - definicija poklica	10
2.1.1 Delo policista	11
2.1.2 Način izvajanja policijske dejavnosti	11
2.1.3 Sodobni pristopi izvajanja policijske dejavnosti - policijsko delo v skupnosti	12
3 Značilnosti policistov	14
3.1 Avtoritarnost	14
3.2 Sumničavost	15
3.3 Cinizem.....	15
3.4 Izolacija in solidarnost	16
3.5 Konzervativnost in konvecionalnost	16
3.6 Mačizem	16
3.7 Pragmatizem.....	16
3.8 Predsodki.....	17
3.9 Nasilnost	17
4 "Idealen policist"	17
5 Dosedanje raziskave in trenutno mnenje o obstoju policijske osebnosti	18
6 Osebnost	20
6.1 Osebnost policistov	21
7 Namen in cilji diplomske naloge	23
8 Hipoteze.....	23
9 Metoda.....	24
9.1 Vzorec	24
9.2 Postopek	26
9.3 Vprašalnik/anketa	26
10 Rezultati	27

10.1 Preverjanje hipotez	32
11 Razprava	33
12 Zaključek	35
13 Uporabljeni viri	37
14 Priloge	40

Tabela slik

Slika 1: Spol	24
Slika 2: Starostna skupina (vsi anketiranci)	25
Slika 3: Razmerje spola in starosti (vsi anketiranci)	25
Slika 4: Trenutni delovni status anketirancev in njihovo znanje o policiji (vsi anketiranci)	27
Slika 5: Povprečno znanje o policiji (vsi anketiranci).....	27
Slika 6: Mnenje o obstoju osebnosti policistov.....	28
Slika 7: Obstoj osebnosti policistov po mnenju dijakov, študentov in zaposlenih/brezposelnih/upokojenih (vsi anketiranci)	28
Slika 8: Tipične značilnosti policistov (vsi anketiranci).....	29
Slika 9: Trenutna aktivnost anketirancev (posamezne skupine) in osebnostne značilnosti.....	30
Slika 10: Značilnosti idealnega policista (vsi anketiranci).....	31
Slika 11: Trenutna aktivnost anketirancev (posamezne skupine) in osebnostne značilnosti idealnega policista	32

Povzetek

Policisti v povezavi z značilnostmi, ki naj bi predstavljale tipično osebnost in potrdile obstoj tako imenovane osebnosti policistov, so zapolnili že marsikateri članek, del v reviji, knjigi, ipd., vendar pa do sedaj, kljub številnim raziskavam in domnevi o njenem obstoju, še ni bilo podanega nobenega končnega odgovora oziroma potrdila, zato si lahko vsak izmed nas ustvari in ohranja svoje mišljenje.

Govorimo lahko tudi o tako imenovanih osebnostnih značilnostih, ki naj bi se razvile zaradi narave dela in tako predstavljale steber vsakega uslužbenca policije. Ne smemo pa prezreti dejstva, da je vsak posameznik unikatni, samosvoj in da ima vsak izmed nas drugačne lastnosti, ki so bodisi prirojene, bodisi prevzete oziroma ustvarjene zaradi okolja v katerem živi.

O samih značilnostih in osebnosti policistov bo govora tudi v diplomski nalogi. Najprej se bomo osredotočili na teoretični del in sicer na definicijo kaj policija je, kdo dejansko so ljudje, ki delajo v policiji in s čim se srečujejo, kakšne so njihove naloge in pravice, ipd. Ne bomo pozabili niti na opise tipičnih oziroma že splošno znanih značilnosti policistov, nekaj besed pa bomo namenili tudi psihološkemu delu, kjer bomo govorili o tem, kaj je osebnost, kaj nanjo vpliva, podali nekaj teorij različnih avtorjev, itd. V drugem delu diplomske naloge sledi empirični del z analizo ankete ter grafičnim prikazom z razlagami, pri katerih smo ugotavljali javno mnenje ljudstva o obstoju osebnosti policistov, tipičnih značilnostih in idealnem policistu.

Ključne besede: policist, policijsko delo, osebnost policistov, značilnosti policistov, osebnostne lastnosti

Summary - Psychological Dimensions of the Police profession

Policemen in relation with characteristics, which are supposed to represent a typical personality and the reality of so called police personality, have been a theme in many articles, magazines and books. But so far no research has shown that police personality is real, so each one of us can base their own opinion.

We can also talk about so called personality characteristics, which are supposed to develop because of the nature of the job and represent the pillar of every policeman. But we should not ignore the fact that each of us is unique and has different characteristics which we could be born with or we could develop them based on the environment we live in.

About aforementioned characteristics and the police personality I will write in my thesis. First, we will concentrate on the theoretical part. We will describe what the police is, what people in the police job actually do, what their tasks look like, what are their rights and so on.

We will not forget about description of typical and already well known characteristics of policemen. We will also write a few words about the psychological point of view, which will include answers about what is personality, what affects it and write down some theories by different authors.

The second half of my thesis consists of empirical part with analysis of survey and grafic display with explanations in which we establish public opinion about the existence of the police personality, their typical characteristics and their point of view on the ideal policeman.

Key words: police officer, police work, police personality, charachteristics of the police officer, personal traits.

1 Uvod

Obstoj policije in opravljanje policijskih nalog so bili dolgo časa sami po sebi umevni in nekaj, česar ni bilo treba proučevati in analizirati. Zato si zgodnji raziskovalci niso zastavljali vprašanj o tem, čemu je policija namenjena, kakšna je njena vloga v družbi in komu služi. Kasneje pa so se pojavila vprašanja v zvezi z usposobljenostjo, opremljenostjo in pravico (pooblastili) policistov uporabljati silo. Kakšna je vloga oziroma funkcija policije in kaj policisti delajo, so prevladujoča vprašanja, na katera so raziskovalci iskali odgovore (Reiner, 1992).

V zadnjih nekaj letih je bilo veliko napisanega o policijski miselnosti. Dosti informacij v povezavi s policijo in značilnostmi policistov najdemo v raznih revijah, dnevnikih in socioloških knjigah. V tej literaturi so policisti obravnavani z značilnostmi kot so avtoritarnost, sumničavost, cinizem, konvencionalnost, in še bi lahko naštevali. Morda je kaj na policijskem sistemu, kar ustvarja sumljiv, konzervativen pogled na svet ali pa so bile nekatere osebnostne lastnosti nehote pripisane policijskemu poklicu. Na žalost se je do sedaj le nekaj avtorjev soočilo z najbolj osnovnim vprašanjem: ali res obstaja nek model osebnosti policista? Ali je mogoče, da smo na isti način tudi mi postavili stereotipe policistom?

Kljub temu, da velik del značilnosti, ki naj bi bile tipične za tako vrsto poklica, predstavljajo predvsem negativne lastnosti (vsaj tako bi jih obravnavali pri kateremkoli drugem posamezniku), je poklic policista ena izmed profesij, pri kateri je potrebna visoka stopnja organizacije, znanja, izkušenj, odgovornosti, zbranosti oziroma pozornosti, psihične stabilnosti, samoiniciativnosti in natančnosti. Policisti so velikokrat tisti, od katerih so odvisna življenja drugih ljudi in logično je, da tako delo prinaša tudi stres. Navsezadnje so prisotni v številnih primerih raznih nesreč, prekrškov, motenju javnega reda in miru... Pričakuje se, da je oseba, ki opravlja ta poklic, dovolj močna in psihično stabilna, da se spopade z vsemi dogodki, ki jih narekuje njihovo delo in pri tem ne podleže pritisku.

Prav vsak izmed nas je verjetno že doživel oziroma bil udeležen v kakšni situaciji, pri kateri je bil nekdo odvisen od nas, in upam si trditi, da vsak posameznik takrat občuti nekoliko večji pritisk, kakor če se z določeno zadevo sooča samostojno. Si znate predstavljati, da se s takim pritiskom policisti srečujejo dnevno? Si upate trditi, da to

nikakor ne vpliva na njihovo osebnost? Menimo, da dejavniki iz okolja vsekakor vplivajo na del razvoja naše osebnosti, v kolikor pa so čustva in pritiski intenzivnejši, pa je ta vpliv še toliko večji in sklepamo lahko, da ta poklic osebo spremeni, od vsakega posameznika pa je odvisno, kaj se iz tega nauči oziroma na kakšen način vse skupaj deluje nanj. Nekateri lahko to sprejmejo kot pozitivno lastnost in postanejo bolj samozavestni, medtem ko lahko drugi postanejo preveč avtoritarni, sumničavi, nasilni in navsezadnje vse slabe aktivnosti podkrepijo še z izolacijo, ker ne verjamejo v dobroto ljudi. Vsa ta ugibanja so sprožila tudi vprašanja o tako imenovani osebnosti policistov, s katero se bomo srečevali tudi v nadaljevanju diplomske naloge.

2 Policija

Policija je vladna organizacija, katere naloga je, da odkriva sumljive aktivnosti na vseh treh ravneh - državni, regionalni in lokalni, ter da varuje konvencionalne moralne standarde. Odgovorna je za red v državi, prav tako pa skrbi za uveljavljanje zakonov in preiskovanje ter preprečevanje kriminalitete (MNZ, n.d.). Ker je to ogran, ki skrbi za življenje, osebno varnost in premoženje ter odkriva in preiskuje storilce, se z vsako nalogo, akcijo in dejavnostjo nauči nekaj novega in navsezadnje so pozitivne spremembe tiste, ki so pomembne v organizacijah, ki so nenehno v stiku z ljudmi. Na področju policijske dejavnosti tako govorimo predvsem o naslednjih spremembah, ki so vplivale na dožemanje policijske vloge v demokratični družbi: profesionalizacija policijske dejavnosti, približanje policije skupnosti, povezovanje z ostalimi institucijami pri preprečevanju in odzivanju na kriminaliteto, širjenje vloge policije - od boja proti kriminaliteti k zagotavljanju kakovosti življenja in zmanjševanju strahu pred kriminaliteto (Greene, 2007).

»Z Zakonom o policiji, ki je začel veljati 18. julija 1998, je slovenska policija postala organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije. Postala je moderna in po evropskih merilih oblikovana policijska organizacija, ki je sposobna učinkovito odgovoriti na izzive sodobnega življenja in zagotoviti visoko stopnjo varnosti. Policija je pridobila samostojnost, pri čemer ministrstvo določa razvojne, organizacijske, kadrovske in druge temeljne usmeritve za njeno delo, skrbi za njeno finančno poslovanje in investicije ter koordinira in usklajuje policijski informacijski in telekomunikacijski sistem s sistemi drugih državnih organov. Ministrstvo pa tudi usmerja in nadzira izvajanje nalog policije.« (MNZ, n.d.)

Če povzamemo na kratko je policija avtonomna, politično neodvisna in strokovna institucija, ki z leti postaja vse bolj celovita, sodobna in učinkovita (MNZ, 2000). Prav tako pa je tudi ena redkih javnih služb, ki je ljudem na voljo vsako uro, vsak dan in vsak teden (Gorenak, 2011).

Policijo organizacijsko sestavljajo generalna policijska uprava, policijske uprave in policijske postaje. Naloge generalne policijske uprave so usmerjanje, načrtovanje, organizacija in nadzorovanje področja dela za celotno policijo, opravljanje nalog policije, spremljanje, proučevanje in pripravljane analiz, poročil, zakonskih in podzakonskih predpsov s področja policijskega dela. Policijske uprave - trenutno jih imamo osem (Celje, Koper, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica in Novo mesto) - na regijski ravni skrbijo za varnost ljudi in njihovega premoženja. Vodijo jih direktorji, ki jih imenuje in razrešuje generalni direktor policije. Na območju policijskih uprav pa se nato za neposredno opravljanje nalog policije na točno določenem območju ali za točno določeno področje dela policijske uprave ustanovijo policijske postaje, katere vodi komandir, ki prav tako skrbi za načrte, organizacijo, usmeritve, pravočasno opravljanje nalog, ukrepov in tako naprej. Skratka skrbi za opravljanje potrebnega dela iz pristojnosti policijske postaje (MNZ, n.d.).

2.1 Policist - definicija poklica

Policijski poklic je eden izmed najtežjih. Pri njem gre za preplet visokih zahtev in idealov. Policist mora biti pripravljen za delovanje v nevarnih situacijah, ki lahko pomenijo nevarnost oziroma tveganje za njegovo življenje, prav tako pa mora imeti sposobnosti poznavanja literature. Spoznati se mora na kazensko in prekrškovno pravo, obvladati mora različne praktične veščine, kot so pisanje zapisnika, zavarovanje mesta nesreče, preganjanje storilcev kaznivega dejanja, ipd. Policist mora biti sposoben ravnati s silo, uporabiti orožje, v nujnem primeru tudi koga poškodovati, raniti ali ubiti in na drugi strani biti spoštljiv in kulturnen do državljanov, pri čemer mora predvsem varovati njihove temeljne in druge pravice (Cerar, 2009).

»Policisti so delavci in delavke policije, ki opravljajo naloge policije in imajo pravico in dolžnost izvrševati policijska pooblastila.« (MNZ, 2000: 10) Svoje delo opravljajo na različne načine in sicer tako, da pri tem dosežejo karseda najboljši učinek

oziroma rezultat. Izvajajo ga lahko z dežurstvom, opazovanjem, patroliranjem, intervencijo, poostrenim nadzorom, varnostno akcijo, blokado ali zaključno akcijo (MNZ, n.d.). »Od posameznika pričakujemo osebnostno zrelost, čustveno stabilnost, samostojnost, zanesljivost, odgovornost, družabnost in zmožnost učinkovitega delovanja v stresnih okoliščinah.« (Areh, 2007: 247)

»Medsebojni odnosi policistov temeljijo na spoštovanju, vzajemni in solidarni pomoči, strpnosti, iskrenosti, odkriti kritiki, medsebojnem zaupanju in dostojnosti.« (MNZ, 2000: 51) V kolikor med samimi policisti ni zaupanja in se navzven kaže nespoštovanje drug do drugega, ne moremo pričakovati, da bodo pozitiven odziv dobili od javnosti. Tako ali drugače, postaja ta poklic iz strani javnosti z leti vse manj spoštovan, vedno več je kritik, ki se nanašajo na delo in če povzamemo, lahko z enim stavkom povemo, da je poklic policista na nek način izgubil svojo avtoriteto. Včasih so ljudem policisti predstavljali ugled, danes pa od velike večine dobijo zgolj zaničevalen in neresen pristop (Lazič, 2011).

2.1.1 Delo policista

»Delovno področje policistov obsega širok spekter dejavnosti. Na vprašanje o tem, kaj delajo policisti, ni mogoče dati univerzalnega odgovora, saj se znotraj poklicne skupine policistov srečamo s policisti opazovalci, policisti prometniki, policisti na mejnih prehodih, policisti, ki varujejo objekte in politične predstavnike, policiste, ki se ukvarjajo z mladoletnimi prestopniki, policisti, ki se ukvarjajo s krvnimi delikti idr. Ugotovili bi, da je delovnih področij veliko in da so pričakovane lastnosti, sposobnosti in spretnosti lahko zelo raznolike.« (Meško, 1997: 85)

»Delovanje policije temelji na uveljavljanju in spoštovanju pravnega reda, evropskih konvencij in priporočil, etičnosti in strokovnosti ob doslednem spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin.« (Kolenc, 2002: 7)

2.1.2 Način izvajanja policijske dejavnosti

Splošno sprejete definicije policijske dejavnosti (*angl.* policing) ni (Manning, 2012).

»Uslužbenec policije mora svoje delo opravljati vestno, strokovno, zakonito, pravočasno in skladno s pravili policije, kodeksi etike, zakoni in kolektivnimi pogodbami. Mora se vzdržati vseh ravnanj, ki glede na naravo njegovega dela materialno ali moralno škodujejo ali bi lahko škodovala ugledu policije.« (MNZ, 2014: 8) »Za učinkovito opravljanje policijskih nalog morajo policisti spoštovati pravne, strokovne in varnostne standarde, opredeljene s katalogom standardov policijskih postopkov.« (MNZ, 2014: 8) Policisti se namreč ne morejo ravnati v skladu z svojim trenutnim prepričanjem, po svojem lastnem nagonu, ampak morajo pri vsaki situaciji preceniti, kaj je prav in kaj ne, s kakšnim dejanjem bi dosegli najboljši razplet, pri vsem tem pa mora biti vse to v skladu z njihovimi pravicami in dolžnostmi, brez kršitve človekovih pravic in svoboščin.

Ponsaers (2001) je pred več kot desetletjem predstavil svoj pogled na različne modele izvajanja policijske dejavnosti, in sicer militaristično-birokratski model (*angl.* military-bureaucratic model), na izvajanju prava temelječ model (*angl.* lawful policing model), model policijskega dela v skupnosti (*angl.* community (oriented) policing) in javno zasebni model (*angl.* public-private divide policing). Slednji se je razvil kot odziv na preozko in preveč tradicionalno pojmovanje policije in policijske dejavnosti, zaznamujejo ga pojmi, kot so fragmentacija, razcepljanje (*angl.* bifurcation), redistribucija in razdrobitev policijskega dela, potrošništvo, privatizacija, (ne)varnost in odgovornost.

2.1.3 Sodobni pristopi izvajanja policijske dejavnosti - policijsko delo v skupnosti

Kot je bilo omenjeno že na začetku, je policija z leti vedno bolj sodobna, celovita in učinkovita. Tukaj se namreč pojavlja tudi ideja o združitvi moči policije in skupnosti. Medsebojna pomoč je velikega pomena prav na vsakem področju, saj nam je že od nekdaj znano, da se s skupnimi močmi doseže več in to seveda lahko prenesemo tudi na področje delovanja policije, ki lahko s pomočjo skupnosti oziroma s principom izvajanja policijskega dela v skupnosti doseže veliko več, kakor bi dosegla sama. Navsezadnje se je ta strategija pojavila predvsem zaradi kritik, ki so se nanašale na neučinkovitost policijskega dela.

»Filozofija policijskega dela v skupnosti je relativno preprosta, saj govori o tem, da naj bi policija in skupnost sodelovali z namenom reševanja lokalnih težav in

vzpostavljanja višje kvalitete življenja državljanov.« (Gorenak, 2011: 3) Čeprav izraz »policijsko delo v skupnosti« ni popolnoma nova ideja, ga lahko kljub temu pojmuje kot inovacijo na področju opravljanja policijske dejavnosti iz dveh bistvenih razlogov. Najprej zato, ker zanj ni sprejete popolne definicije, drugič pa zato, ker gre za spremenjeno temeljno filozofijo policijskega dela (širše pojmovanje vloge policije in njenih vlog v družbi) (Meško, 2001). Navsezadnje začetke policijskega dela v skupnosti lahko najdemo že kmalu po času osamosvojitve Republike Slovenije, ko so potekale organizacijske spremembe policije iz enopartijske milice v sodobno evropsko policijo (Gorenak, 2011). Ta oblika dela v policiji se je namreč razvila kot del procesa demokratizacije in prenosa idej o policijskem delu iz zahoda (Meško in Lobnikar, 2010). Začetke implementacije policijskega dela v skupnosti so spremljale organizacijske, kadrovske in vsebinske težave (Pečar, 2002).

Strategija policijskega dela v skupnosti v ospredje daje predvsem različne metode in oblike dela, kamor štejemo svetovanje, delo v posvetovalnih telesih in policijskih pisarnah, izobraževanje otrok in odraslih ter neformalne oblike druženja in povezovanja z državljanji (Jere, Sotlar in Meško, 2013). Glede same razlage oziroma definicije policijskega dela v skupnosti pa lahko med seboj razlikujemo tudi nekaj izjav različnih avtorjev. Weisel in Eck (v Gorenak, 2011) menita, da morata policija in skupnost združiti moči za skupno sodelovanje in nadzor kriminalitete in drugih problemov; prav tako tudi Trojanowicz in Bucquereox (1994) poudarjata sodelovanje med občani in policijo, ki temelji na organizacijski strategiji in filozofiji. Na drugi strani Meško in Lobnikar (2005) trdita, da policijsko delo v skupnosti pomeni zaposlitev in stalno prisotnost policistov v določeni soseski, za katero so odgovorni, in hkratni prenos odločanja na te policiste; Goldstein (v Meško, 2001) pa meni da gre za odgovorno policijsko delo, pri katerem skupnost sama prispeva k večji varnosti in povezanosti, izboljšuje kakovost življenja, gradi skupnostno kohezijo in občutek pripadnosti skupnosti.

Ker je vedno več govora o policijskem delu v skupnosti pa ne smemo spregledati tudi odgovornosti policistov, ki jo imajo do skupnosti. »Policisti morajo biti v odnosu do strank vljudni. Postopki in ukrepi policistov morajo biti zakoniti in strokovni. Pri tem morajo spoštovati in varovati človekovo dostojanstvo, pravice in svoboščine, zagotovljene z ustavo, zakoni in drugimi predpisi. V postopkih morajo biti policisti posebno obzirni do starejših in slabotnih oseb, vidno nosečih žensk, mater z

majhnimi otroki, invalidov in bolnikov, otrok in mladoletnikov ter jim pomagati, če je potrebno.« (MNZ, 2000: 56) V kolikor se policist do skupnosti ne obnaša tako kot je potrebno in pri tem krši pravila oziroma v kolikor je zoper policista podana pritožba, se ta s strani komisije obravnava na policijski postaji. V kolikor je pritožba utemeljena, se razpravlja o vrsti dejanja in stopnji odgovornosti zanj. Če gre za lažjo obliko dejanja, se zoper policista izvede disciplinski postopek, v primeru hujšega dejanja pa se policista lahko tudi suspendira (MNZ, n.d.).

3 Značilnosti policistov

Vsak ima pri sebi ustvarjeno sliko o policistih - kakšni so, kako se obnašajo, ali spoštujejo pravila ali ne in tako naprej, in najbrž je to mnenje povezano tudi z izkušnjo/izkušnjami, ki so jih imeli s policisti. Glede tipičnih značilnosti policistov pa je tako, da nekateri menijo, da policisti definitivno ob vstopu v policijo oziroma s pričetkom delovanja v policiji prevzamejo tipične lastnosti, medtem ko drugi te izjave ne podpirajo.

Obstajajo stereotipi o značilnostih, za katere verjamemo, da sestavljajo osebnost policista. Skupek značilnosti, ki se stalno pojavljajo, je avtoritarnost, sumničavost, cinizem, konservatizem, mačizem, pragmatizem, stereotipnost, nasilnost itd..

3.1 Avtoritarnost

Avtoritarne osebe so osebe, ki so usmerjene k izkazovanju moči v socialnih odnosih. Avtoritarnost je lahko posledica formalne odgovornosti in neformalnih pričakovanj, prav tako pa na to lahko vpliva tudi vzgoja in okoliščine odraščanja vsakega posameznika (Žohar, 2009). Veliko jih je takih, ki so mnenja, da so vsi policisti avtoritarni. Tudi Balch (v Areh in Meško, 2004) je ugotavljal, da je to ena izmed tipičnih lastnosti policista, vendar pa so novejša raziskava pokazale ravno nasprotno. Policisti so dosegali podpovprečne rezultate, bolj avtoritarna naj bi bila celo večina prebivalstva.

3.2 Sumničavost

Sumničavost je lastnost, katero pripišemo ljudem, ki so nezaupljivi, ne vrjamejo v dobro in imajo ustvarjeno sliko, da se bo zgodilo nekaj slabega oziroma da ima vsaka oseba slabe namene. Omenimo lahko tudi Skolnicka (1975), ki je izumil izraz simbolični napadalec, ki naj bi govoril o tem, da policist reagira sumničavo predvsem zaradi znakov potencialnega ogrožanja policista, ki izhaja iz neprestanega pričakovanja potencialnega nasilja (Areh in Meško, 2004).

Policisti naj bi bili zelo sumničavi. Dober policist vedno opreza za nenavadnim: za osebami, ki so vidno živčne v policijski prisotnosti, za osebami, ki kljub pričakovanim obnašanjem ravna drugače, za tistimi, pri katerih se zgodbe nikakor ne ujemajo oziroma se spreminjajo iz minute v minuto in tako naprej. Dober policist sumi zlo kjerkoli je (Areh in Meško, 2004). »Nekateri trdijo, da je sumničavost splošna poteza policistov v življenju nasploh, drugi pa, da je ta poteza izražena samo pri opravljanju policijskega dela ali pri določenih policijskih opravilih.« (Areh in Meško, 2004: 366)

3.3 Cinizem

Cinizem lahko opredelimo kot globoko zasidran dvom o človeški dobroti. Policisti se vsakodnevno srečujejo z objestnostjo, sprenevedanjem, pretvarjanjem, nasiljem ipd., zato je prepričanje v človekovo dobroto kmalu omajano (Areh in Meško, 2004). Tako rekoč naj policisti ne bi imeli vere v soljudi. Veliko jih je trdno prepričanih, da le oni stojijo med neizrazitim družbenim redom in, tako imenovanim "kaosom". Niederhoffer (1975) ugotavlja, da je vzrok cinizma mogoče iskati v naravi poklica, vrsti in organiziranosti dela, zaprtosti oziroma izoliranosti policijske populacije, vztrajanju na tradicionalnem paravojaškem modelu organiziranosti in opravljanja policijskega dela. Prav tako Niederhoffer (v Balch, 1972) pravi, da naj bi bili najbolj uspešni policisti tisti, ki so najbolj cinični. Stopnja ciničnosti pa naj bi bila v tem primeru odvisna od tega, koliko časa je policist preživel na delovnem mestu. Graves pa o cinizmu govori tako, kot da je le ta ena izmed karakteristik policijske osebnosti, ki naj bi se razvila predvsem v večjih urbanih oz. mestnih oddelkih kot rezultat stresnega dela, ki negativno vpliva ne samo na policista kot posameznika, temveč tudi na celoten oddelek v policiji in je največkrat povzročitelj za poklicne napake, brutalnost in korupcije (Twersky, 2005).

3.4 Izolacija in solidarnost

Skolnick et al. (1975) so ugotovili, da je za policiste značilna solidarnost znotraj kolektiva, medtem ko je na drugi strani opaziti družbeno izolacijo policistov. Notranja solidarnost oziroma solidarnost znotraj kolektiva ni samo posledica skupinske izolacije, ampak je tudi potreba po zanašanju na kolege v težkih okoliščinah in zaščita pred vdorom javnosti v policijsko sfero. Policijsko izolacijo bi lahko označili tudi kot lastnost, ki so ga ustvarili policisti sami, z namenom olajšati svoje delo. Navsezadnje tudi Banton govori o tem, da mora biti policist vsaj malo izoliran od ljudstva, saj na tak način lahko deluje bolj učinkovito (Balch, 1972).

3.5 Konzervativnost in konvencionalnost

Pod konzervativne posameznike lahko štejemo tiste ljudi, ki se osredotočajo oziroma prisegajo na neke tradicionalne oblike dela, norme ipd. in jih ne prilagodijo trenutnim razmeram, medtem ko pod konvencionalne posameznike lahko štejemo tiste, ki sledijo obstoječim pravilom, jih spoštujejo in upoštevajo (Areh in Meško, 2004). Med bolj opaznimi značilnostmi policistov sta torej tudi zgoraj omenjeni, kar sklepamo po izredni povezanosti z vrednotami srednjega družbenega sloja. Večina policistov namreč izhaja iz delavskih družin, vendar se pri delu od njih pričakuje, da se držijo vrednot srednjega družbenega sloja. Ugotovitve so pokazale, da kljub vsemu med policisti ne manjka kršitev kot so alkoholiziranost, spolno nasilje, finančne nepravilnosti, ipd. (Areh in Meško, 2004).

3.6 Mačizem

Ena izmed značilnosti policistov je tudi mačizem. Velikokrat je opazen predvsem v povezavi z seksizmom, ki se nanaša na diskriminacijo. To lahko vidimo tudi pri selekciji kadrov, ne samo v policiji ampak tudi na splošno. Kot potrditev mačizma lahko omenimo, da je za policiste značilna tudi visoka stopnja razpada zakonskih zvez (Areh in Meško, 2004).

3.7 Pragmatizem

Pragmatizem je mišljenje, delovanje, oziroma ravnanje v taki smeri, da ima izvajalec določene stvari pri tem neko korist. Na kratko opredeljeno to pomeni, da je resnično tisto, kar je za posameznika koristno. In tudi v policiji je mogoče zaznati

pragmatičen odnos tako nekaterih povprečnih policistov kot tudi policijskih šefov (Areh in Meško, 2004).

3.8 Predsodki

S predsodki o pripadnikih rasnih in nacionalnih manjšin, diskriminaciji, ipd. se srečujemo vsakodnevno in le te je možno zaslediti tudi v policiji. Kljub očitanju, da so policisti velikokrat obravnavani kot ljudje z veliko predsodki, empirični dokazi ne podpirajo te teze. Ugotovljeno je bilo, da so le ti značilni tako za policijsko kulturo kot tudi za maskulino kulturo delavskega razreda (Areh in Meško, 2004).

3.9 Nasilnost

»Kritiki pogosto obtožujejo policiste, da so preveč nagnjeni k nasilnemu reševanju problemov. Policijski cinizem naj bi po njihovem mnenju ustvaril zaledje in kritje brutalnosti. « (Areh in Meško, 2004: 367) Po Westleyu (1970) so korenine policijske grobosti v definiciji policista kot izobčenca. Policisti se vidijo kot posebej možate osebe, ki opravljajo vitalne naloge za ohranitev družbe, po drugi strani pa jih pogosto tisti, ki naj bi jih varovali in jih varujejo, obsojajo in ponižujejo. Tako lahko za izgubljeno samospoštovanje zahtevajo nadomestilo od drugih. Westley (1970) ugotavlja, da (fizični) spori najpogosteje nastopijo v situacijah, ko državljan ne izkaže pričakovanega spoštovanja. Tudi druge raziskave potrjujejo domnevo, da se policisti vedejo čustveno in neprofesionalno v primerih, ko je nekdo do njih očitno nespoštljiv.

4 "Idealen policist"

Idealnega policista lahko opredelimo kot realista, ki se uči iz svojih napak, iz lastnih izkušenj, samostojno povezuje dogodke in ravna tako kot je za vse najboljše in seveda v skladu s pravili, ne povzroča nenujnega zla ljudem okoli sebe, je spoštljiv in ne izkorišča svoje avtoritete na delovnem mestu in ne tistega, ki nam bo na pamet razčlenil vsa pravila in zakone, v praksi pa kljub poznavanju celotne teorije ne bo znal pravilno delovati in razrešiti nastale situacije. Pomembna je samoiniciativnost, zagretost za delo in navsezadnje veselje do dela in komuniciranja z ljudmi okoli sebe (Areh in Meško, 2004).

Meško in Umek (1998: 27) menita: »Idealen policist naj bi bil zrela osebnost, čustveno stabilen, zanesljiv, vreden zaupanja, samoinciativen in odgovoren, bil naj bi brez predsodkov, pogumen, pripravljen za akcijo in sposoben predstavljati avtoriteto, vreden spoštovanja in dobrega zdravja.« Gilbert, Price in Whiteside pa menijo, da je za policiste najbolj značilna pripravljenost za sodelovanje s predstojniki, ustrezna usposobljenost, motivacija za delo, dostojno vedenje, zanesljivost, smisel za humor, pozitivni delovni odnosi in sposobnost spregovoriti o težavah (v Meško in Umek, 1998).

5 Dosedanje raziskave in trenutno mnenje o obstoju policijske osebnosti

Akademsko raziskovanje policije v Britaniji se je pričelo z Bantonovim delom *Policist* v skupnosti, ki je izšlo leta 1964. Do takrat se je raziskovanje delilo na tri kategorije, in sicer: entuziastično amatersko raziskovanje, novinarsko raziskovanje in uradno podprto raziskovanje javnega mnenja. Pri samem raziskovanju so sodelovale različne ustanove - akademske institucije, raziskovalni sveti in fundacije, vladne organizacije, novinarji, ... Skratka, za policijsko kulturo, ki jo je predstavil Banton, je značilna sumničavost, notranja solidarnost in družbena izolacija, s čimer so se v številnih kasnejših raziskavah ukvarjali tudi drugi (Meško, 1997). Glede na to, da veliko avtorjev meni, da osebnost policistov obstaja, empirični podatki niso tako prepričljivi, prav tako pa se le-ti na žalost zelo težko pridobijo. Na eni izmed fakultet za varnostne vede v New Yorku je bila izvedena tudi študija med policisti in študenti te fakultete, pri kateri so s pomočjo dveh lestvic (Rokeach in Piven) ugotovili večjo stopnjo avtoritarnosti pri študentih. Zaradi tega so se o obstoju osebnosti policistov pojavili dvomi, vendar pa so kmalu ugotovili, da teh stvari ne smemo tako posploševati oziroma si jih interpretirati tako zlahka (Balch, 1972). Pri samem raziskovanju je poleg vseh ostalih področij raziskovanja beseda nanekla tudi na to, kakšni so policisti in kako mislijo. Oblikoval se je izraz "policijska osebnost" oziroma "osebnost policistov".

»Tako kot v ZDA so tudi v Veliki Britaniji ugotavljali značilnosti policijske kulture in z njo povezane discipline, prenosa modela discipliniranja in reproduciranja avtoritarnosti.« (Meško, 1997: 77) Domnevalo se je, da delo policista privlači

predvsem avtoritarne osebnosti, vendar je večina raziskav do leta 1980 kazala na to, da policisti niso niti družbeno niti psihološko drugačni od večine ljudi, čeprav so socializirani v družbo, ki ima avtoritarne značilnosti (Meško, 1997). Na podlagi tega se torej lahko vprašamo, ali se policisti obnašajo tako kot se zaradi tipičnih osebnostnih lastnosti ali tukaj govorimo o igri vlog, kar pomeni, da bi se vsak posameznik, postavljen v situacijo policista, vedel enako. Skolnick je razna raziskovanja, namenjena ugotavljanju policijske kulture, enačil s tako imenovano delovno osebnostjo. Menil je, da je rezultat kombiniranih značilnosti, ki se kažejo v različnih socialnih okoliščinah in ki vplivajo na razvoj načina gledanja nase in na svet (Meško, 1997).

Poleg vsega omenjenega so nekatere raziskave ugotovile tri bistvene pomankljivosti v povezavi z raziskovanjem osebnosti policistov. Prva pomankljivost je obravnava posameznih negativnih stališč osebnosti policistov kot ločen problem in kot enodimenzionalen in ne večdimenzionalen pojav. Druga pomankljivost je, da se prejšnje raziskave niso trudile raziskati procesa, ki vodi v tako imenovano osebnost policistov oziroma raziskati posameznih faz razvoja. Tretja pomankljivost pa je predvsem pri označevanju osebnostnih karakteristik kot navadnega obnašanja (Gould, 2000). Če povzamemo, je osnova vsega tega ideja, da je razvoj osebnosti policistov dinamičen proces, ki je odvisen od vsakega posameznika posebej. Tudi če obstaja dejanska osebnost policistov, bi moral razvoj do le-te potekati postopoma, tako kot razvoj katerihkoli drugih osebnostnih modelov. Tako rekoč bi bilo za zaključek neke analize potrebno podatke dobivati daljše časovno obdobje, od ene in iste osebe, saj lahko zaradi različnosti med ljudmi v primeru izvedbe raziskave na večih posameznikih pride do odstopanj in na podlagi tega zopet nimamo realnega rezultata, ki nam bi odgovoril na zastavljena vprašanja (Gould, 2000).

Avtorji se glede obstoja tipične osebnosti policistov podobno opredeljujejo, kljub temu pa ima vsak svoja specifična razmišljanja in definicije. Vsi omenjajo tipične lastnosti policistov, le da nekateri to poimenujejo osebnost policistov, spet drugi delovna osebnost ali policijska kultura (Meško in Umek, 1998). Prav tako so med seboj nekoliko razdvojeni. Na eni strani so tisti, ki menijo, da se ljudje s takimi lastnostmi odločajo za poklic policista, na drugi pa tisti, ki so mnenja, da so te lastnosti tiste, ki se razvijajo pri posamezniku ob izvajanju svojega poklica.

6 Osebnost

Kadar je govora o osebnosti, je na voljo veliko število definicij. Skoraj vsak avtor ima svojo definicijo kaj osebnost je, kaj jo izoblikuje, kaj nanjo vpliva, itd., vendar se bomo v diplomski nalogi osredotočili predvsem na Muskove teorije.

»Osebnost je relativno trajna celota vseh duševnih, telesnih in vedenjskih značilnosti, po katerih se posameznik razlikuje od drugih.« (Musek, 2005: 34) Prav tako je osebnost proizvod družbenih odnosov, saj je človek nenehno v stiku z drugimi ljudmi (Musek, 1982). Govorimo lahko o treh velikih razsežnostih osebnosti - biološki, socialni in duhovni. Pod biološko spadajo instinkti in nagoni; pod socialno človekova družbena integriranost, značilnosti in motivi ter ravnanja, ki regulirajo posameznikove odnose z drugimi; pod duhovno pa spadajo um, intuicija in zavest (Musek, 2005). »Bistveni določili osebnosti sta torej njena relativna trajnost in njena distinktivnost, individualnost. Prva pomeni, da so osebnostne značilnosti predvsem tiste, ki prihajajo do izraza v različnih situacijah in časih, druga pa pomeni, da se te značilnosti pri vsakem posamezniku pojavljajo v enkratni in neponovljivi kombinaciji.« (Musek, 2005: 1)

Zaradi množice definicij osebnosti, je Musek s pomočjo analize Gordona W. Allporta le-te razvrstil na naslednje kategorije (Musek, 2005):

1. Esencialnost: osebnost kot bistvo (esenca) človeka.
2. Individualnost: osebnost kot individualnost.
3. Sestavnost: osebnost kot sestav mnogih sestavin.
4. Celovitost, organiziranost: osebnost kot organizirana celota.
5. Procesnost: osebnost kot proces.
6. Odnosnost: osebnost v izmenjavi organizma z okoljem.

Gordon W. Allport tako rekoč meni, da je osebnost lahko opredeljena oziroma jo lahko razumemo kakor mešanico manj ali bolj izrazitih lastnosti, ki so lahko biološke, psihološke in socialne ter motivirajo osebo k različnim vrstam dejanj pod vplivom različnih pogojev oziroma okoliščin (Twersky, 2005).

6.1 Osebnost policistov

Obstajata dva glavna pristopa k vprašanju o obstoju osebnosti policistov. Prvi pristop je prepoznavanje povezave med policistom in policijskim okoljem, ki vpliva na dejansko obnašanje policista. Zgodnje raziskave o osebnosti policistov so pokazale, da je veliko posameznikov, ki se odločajo za poklic policista, optimističnih, veselih, družabnih, močno zainteresiranih za soljudi in za reševanje problemov in če je ta teza resnična, potem se moramo vprašati, kaj v zvezi s policijskim okoljem naredi policiste cinične, avtoritarne, zaprte vase, nasilne, ... Drugi pristop pa pojasnjuje ciničnost, zagrizenost, avtoritarnost, nasilno vedenje, predvsem iz tega vidika, da bi policisti s takimi osebnostnimi lastnostmi pritegnili tudi ostale - sebi podobne posameznike. Prav tako lahko tukaj govorimo o izrazu "moč značke", kar pomeni, da tako delo privlači tiste posameznike, ki iščejo moč zaradi svoje slabe samopodobe ali katerihkoli drugih skritih namenov. Človek naj bi bil torej produkt teh dveh biografij v povezavi s trenutnim okoljem. Različni ljudje namreč prinašajo različne ideje in osebnosti v policijo in istočasno ima lahko policijsko okolje različen vpliv na posameznika (Gould, 2000).

Model tako imenovane policijske osebnosti je mogoče razumeti na tri načine. Prevladujeta dva modela - preddispozicijski model in socializacijski model, katerima je dodan še subkulturni model. Pri preddispozicijskem modelu je v ospredju osebnost posameznika, ki se zaradi avtoritarnih potez odloča za delo v policiji, pri socializacijskem pa narava policijskega dela, ki spodbuja avtoritarne osebnosti. Subkulturni model vsebuje domnevo za vzorčnost avtoritarnosti in odklonskosti policistov v izobrazbenem primankljaju za ustrezno in profesionalno reševanje interakcij (Meško in Umek, 1998). Spet drugi so mnenja, da je populacija policistov zelo homogena in da le-ta ne sme biti sestavljena iz večjega števila različnih osebnostnih podskupin (Gould, 2000). Prav tako je ena izmed raziskav v preteklosti v dveh vzorcih raziskovanja osebnosti policistov našla optimalno rešitev kategoriziranja s tremi skupinami policistov. Prvo skupino karakterizirajo neodvisni policisti, z visoko stopnjo anksioznosti (čeprav še vedno nižjo kot v splošni populaciji). Taki policisti se slabše prilagajajo, so lahko paranoični, imajo shizofrenijo in druge psihopatološke simptome. Drugo skupino sestavljajo visoko nadzorovani in čustveno stabilni policisti, ekstravertirani in neodvisni. V tretjo skupino pa spadajo težko misleči, nadzorovani policisti, s stopnjo anksioznosti, ki pa je nižja kot v splošni populaciji (Garbarino, Chiorri, Magnavita, et al., 2012).

Obstajajo posamezniki, ki govorijo o tem, da se unikatna osebnost policistov razvije šele po določenih letih v tem poklicu, medtem ko Bailey in Mendelsohn (v Balch, 1972) to tezo izpodbijata, McNamara (v Balch, 1972) pa je našel dokaz da se avtoritarnost čez čas poveča, kar je dokazal s ponovnim testiranjem policijskih študentov po enem letu šolanja ter zaposlenih policistov in nazadnje ugotovil najvišjo stopnjo avtoritarnosti pri policistih z največ izkušnjami.

Ena izmed možnih razlag za negativno obnašanje policista in s tem posploševanje glede policijske osebnosti in osebnosti policistov nasploh je, da si posameznik v svoji karieri postavi cilje, ki jih ne more uresničiti (Gould, 2000). Zaradi tega "pade" v svojih očeh, postane ciničen in depresiven, kar navsezadnje kaže tudi navzven. Ravno zaradi tega se potem take osebe zapirajo pred različnimi novimi možnostmi, saj jih je strah ponovnega padca oziroma ponovne napake. Take osebe postanejo tako nezaupljive, se jim zdi vsaka oseba sovražnik, oblikujejo si mnenje "on proti drugim", nihče ne razume problemov, s katerimi se sooča na delovnem mestu, itd. Tak tip policista lahko navsezadnje postane tudi nasilen ali brezbrizen pri pomoči posameznikom s katerimi prihaja v stik. Iz tega lahko povzamemo, da je dobra predstava o sebi, zaupanje vase in v svoje zmožnosti, zagotovo eden izmed pomembnih aspektov psihološkega funkcioniranja, še posebej za policista. Navsezadnje pa je, ker policisti velikokrat (če ne vedno) delajo v skupinah, neprimerno vedenje lahko tudi posledica varnostne kulture. Varnostna kultura je rezultat skupnih vrednot, stališč in vzrocev vedenja, pri čimer vsi člani usmerjajo svojo pozornost in ukrepe k zmanjševanju napak in incidentov. Pravzaprav lahko tukaj, ko govorimo o samem zbliževanju, delu v skupini oziroma vsaj v paru, omenimo tudi Skolnicka, ki je govoril o tem, da je nevarnost policijskega dela v tem, da ta ne le da zbliža policiste med seboj, ampak jih tudi oddalji od ostale populacije (Twersky, 2005). Torej, stalno delo v skupini oz. v duetu ima tako rekoč lahko tudi pomankljivosti oziroma slabe točke, saj se pri tem policisti med seboj zbližajo in okoli sebe naredijo "ščit" pred ostalimi ljudmi oziroma pred skupnostjo, kar pa lahko vodi do napačnega in hkrati negativnega mišljenja ljudi o policistih in njihovem delu, lastnostih, ipd..

7 Namen in cilji diplomske naloge

Namen:

- Obravnava dosedanjih raziskav na izbrano tematiko (teorije, mnenja, ugotovitve).
- Obravnava nalog in sodobnih pristopov izvajanja policijske dejavnosti ter stopnja odgovornosti do skupnosti.
- Obravnava osebnostnih značilnosti policistov.

Cilji:

- Identifikacija osebnostnih značilnosti policistov.

8 Hipoteze

Pri sestavljanju diplomske naloge nas je zanimalo tudi mnenje javnosti. Pred samim začetkom pisanja diplomske naloge smo zastavili tri raziskovalna vprašanja in na podlagi tega tudi tri hipoteze.

Raziskovalna vprašanja:

Vprašanje 1: Ali ljudje menijo, da imajo policisti nekatere osebnostne lastnosti, ki so značilne samo za policiste?

Vprašanje 2: Katere so glavne osebnostne lastnosti policistov?

Vprašanje 3: Katere osebnostne lastnosti bi moral imeti "idealni policist"?

Hipoteze:

H1: Velika večina ljudi meni, da imajo policisti nekatere osebnostne lastnosti, ki so značilne samo za policiste, so drugačne oz. se razlikujejo od osebnostnih lastnosti ostalih posameznikov.

H2: Kot tri bistvene osebnostne lastnosti policistov javnost navaja avtoritarnost, sumničavost in cinizem.

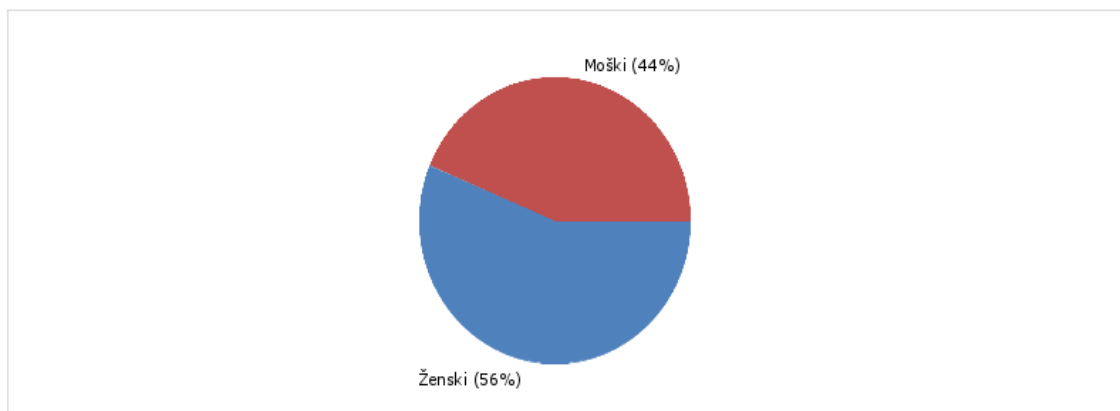
H3: "Idealni policist" bi moral biti pošten, razumen, nepristranski, izkušen.

9 Metoda

Pri izdelavi smo uporabili tako teoretične kot tudi empirične metode dela. Z zgodovinsko metodo smo pridobivali oziroma obravnavali predvsem že objavljene oziroma pridobljene podatke, z deskriptivnim pristopom smo opisali teorijo, pojme in dejstva, z metodo kompilacije smo zbrali gradivo iz različnih virov, ga povzeli in citirali, v empiričnem delu pa smo izvedli anketo s pomočjo anketnega vprašalnika.

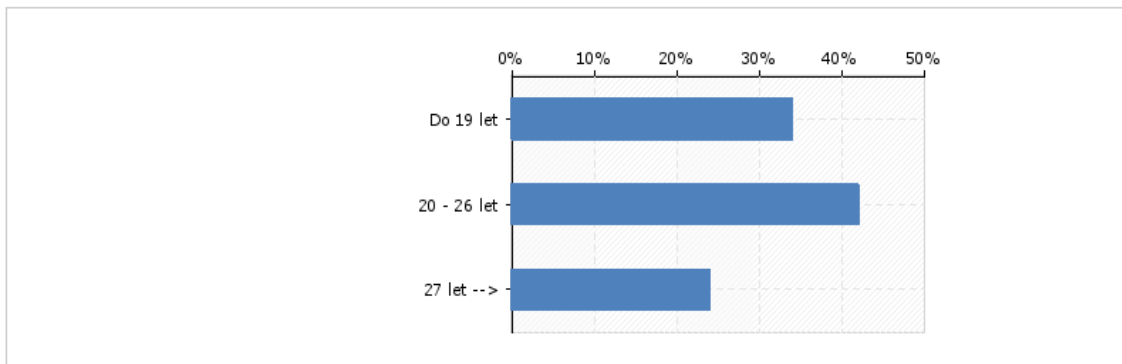
9.1 Vzorec

Udeležence raziskave smo razdelili na tri glavne skupine. Prvo skupino so predstavljali dijaki gimnazije Franceta Prešerna (od 1. do 4. letnika), drugo skupino študenti Fakultete za varnostne vede in zadnjo, tretjo skupino naključno izbrani odrasli (zaposleni, brezposelni, upokojeni). Vseh anketirancev skupaj je bilo 300, od tega 100 dijakov srednje šole (25 dijakov iz vsakega letnika), 100 študentov in 100 odraslih (zaposleni/brezposelni/upokojeni).

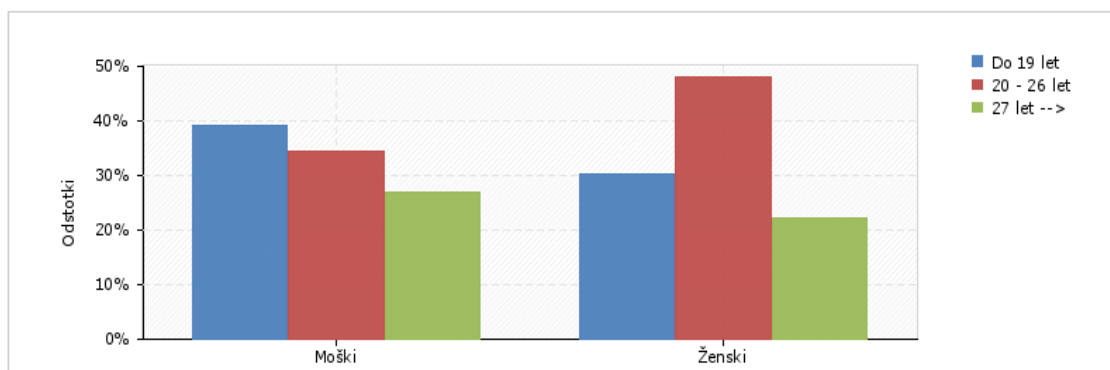
Slika 1: Spol

V anketi je sodelovalo 300 ljudi, od tega je bilo 44 % anketirancev moškega spola in 56 % ženskega spola.

Slika 2: Starostna skupina (vsi anketiranci)

Starostne skupine so bile razporejene v tri skupine. Prva skupina je obsegala posameznike stare do 19 let, v drugo skupino so spadali posamezniki v starostnem razponu 20 do 26 let, v zadnji skupini pa so bili starejši od 27 let. Razlog za tako drugačen razpon v letih v primerjavi z drugimi anketami je predvsem v tem, da je bil naš glavni namen razdeliti ljudi na dijake, študente in odrasle. Ravno zaradi tega torej okvirna leta, v razponu katerih naj bi po pravilih bili dijaki oziroma študenti. Iz grafa na sliki 2 je razvidno, da je bilo največ anketirancev starih predvsem od 20 do 26 let, na drugem mestu jim sledijo dijaki, na zadnjem mestu pa so starejši od 27 let.

Slika 3: Razmerje spola in starosti (vsi anketiranci)

V zgornjem grafu (slika 3) je prikazano, kakšen delež moških oziroma žensk je rešilo anketno v povezavi z njihovo starostjo. Razvidno je, da je do 19. leta največje število anket rešila populacija moškega spola, v letih 20 - 26 so prevladovali ženske, medtem ko je bilo nad 27. leti zopet največ anketirancev moških.

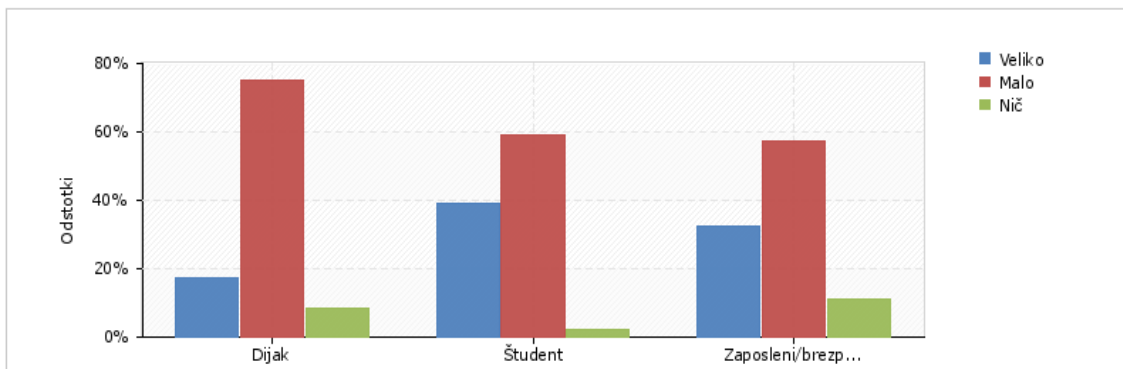
9.2 Postopek

Anketiranje je potekalo približno 1 mesec, natančneje od 18. 3. 2016 do 19. 4. 2016. Ankete so bile razposlane razrednikom na srednjo šolo Franceta Prešerna, ti pa so jih posredovali naprej dijakom, kateri so jih reševali pri pouku informatike. Anketo smo objavili tudi na spletu - v Facebook skupino varstvoslovcev oz. študentov fakultete za varnostne vede; prav tako pa so bile preko e-pošte poslane še prijateljem, sorodnikom in drugim posameznikom. V anketi so vsi sodelovali prostovoljno, prav tako je bila anketa anonimna. Podatki so bili zbrani in analizirani s pomočjo programa 1-ka.

9.3 Vprašalnik/anketa

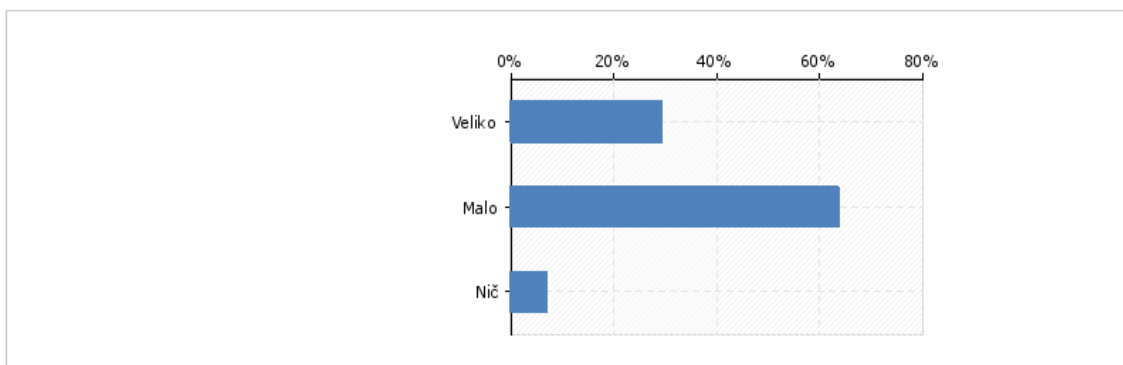
Raziskovalni instrument je bila anonimna anketa. Sestavljena je bila iz sedmih vprašanj, od katerih sta se dve izmed njih nanašali na demografske podatke (spol in starost). Pri tretjem vprašanju nas je zanimal trenutni delovni status posameznika (dijak, študent ali odrasli, ki je morebiti zaposlen, brezposelni ali upokojeni). V nadaljevanju ankete nas je zanimal obseg znanja, ki ga imajo anketiranci. Pri samem vprašanju so bile podane tri možnosti: veliko, malo ali nič. Torej, prva štiri vprašanja so bila bolj splošne narave, medtem ko smo se kasneje osredotočili na bistven del za potrditev oziroma zavrnitev hipotez. Pri petem vprašanju smo anketirance spraševali o obstoju tipične osebnosti policista, takoj v naslednjem pa so morali le-ti izmed 18 naštetih značilnosti (avtoritarnost, sumničavost, vztrajnost, potrpežljivost, organiziranost, predsodki, poštenost, komunikativnost, cinizem, mačizem, prijaznost, nepristranskost, nasilnost, izolacija, razgledanost, sočutnost, konvencionalnost in pragmatizem) označiti tri najbolj izstopajoče (podana je bila tudi možnost zapisa "drugo"). Zadnje, torej sedmo vprašanje pa je od anketirancev zahtevalo, da prav tako izmed desetih že vnaprej zapisanih značilnosti (brez predsodkov, čustveno stabilen, izkušen, nepristranski, odgovoren, pogumen, pošten, razumen, vreden zaupanja in spoštovanja ter zanesljiv), označijo tri, ki jih imajo po njihovem mnenju idealen policisti (tudi tukaj je bila možnost "drugo").

10 Rezultati

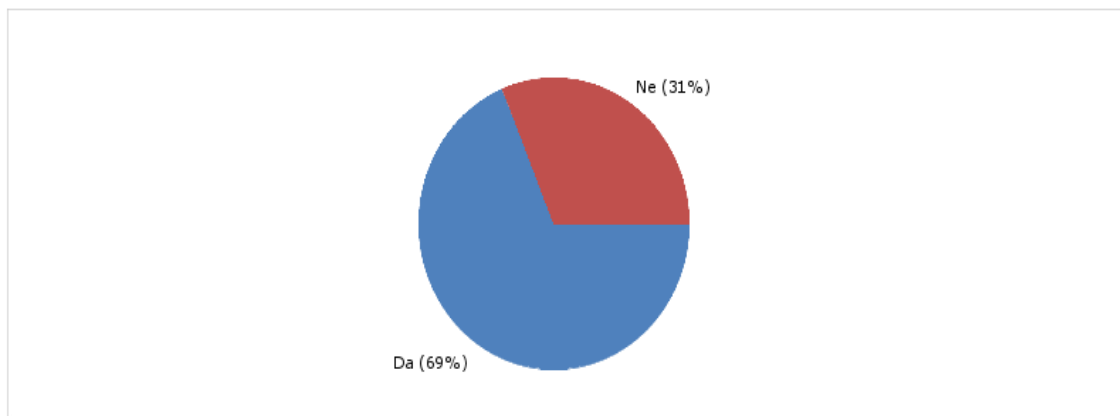
Slika 4: Trenutni delovni status anketirancev in njihovo znanje o policiji (vsi anketiranci)

Iz slike 4 je razvidno, da največji delež tistih, ki o policiji vedo veliko, predstavljajo študentje. Velik odstotek tistih, ki o policiji vedo nekaj malega zavzemajo dijaki, največji odstotek tistih, ki pa o policiji nimajo pretiranega znanja oziroma ne vedo ničesar, pa zastopajo posamezniki pod kategorijo zaposleni/brezposleni/upokojeni.

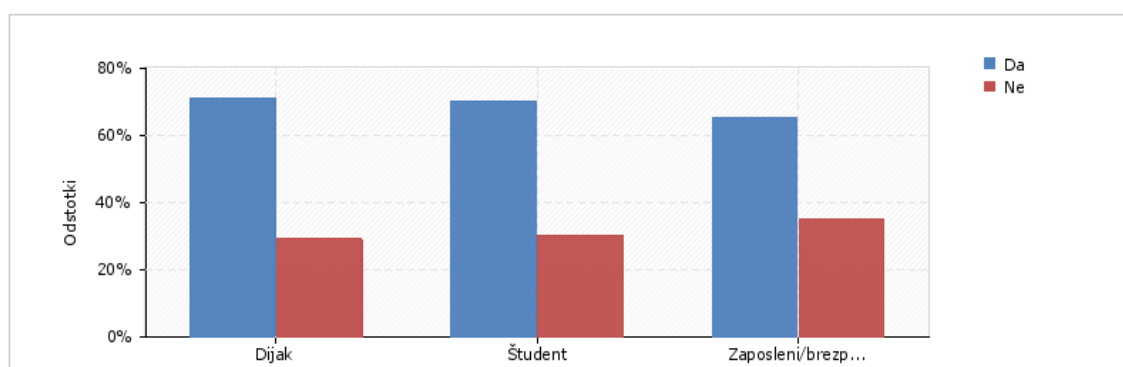
Slika 5: Povprečno znanje o policiji (vsi anketiranci)

V zgornjem grafu (slika 5) je razvidno povprečno znanje vseh anketirancev nasploh. Na podlagi grafa lahko povzamemo, da ima največji delež tistih, ki so rešili anketo, malo znanja s področja policije, nekoliko manj anketirancev je dobro izobraženo na tem področju, najmanj pa je takih, ki o policiji ne vedo ničesar.

Slika 6: Mnenje o obstoju osebnosti policistov

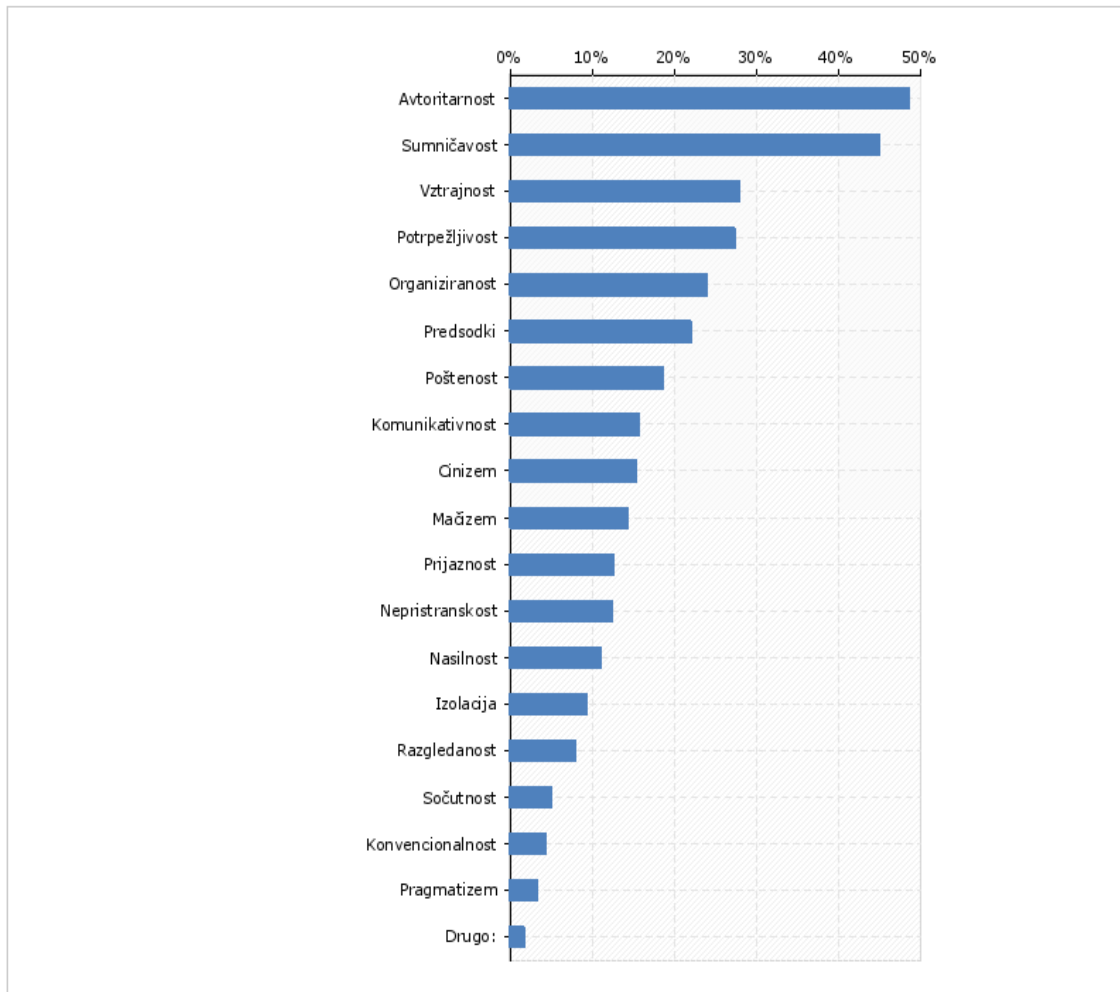
Posameznike smo spraševali tudi o temeljnih značilnostih policistov. Izmed vseh anketirancev je 69 % takih, ki menijo, da obstajajo tipične lastnosti, ki so značilne zgolj za policiste, medtem ko je 31 % vseh anketirancev nasprotnega mnenja.

Slika 7: Obstoj osebnosti policistov po mnenju dijakov, študentov in zaposlenih/brezposelnih/upokojenih

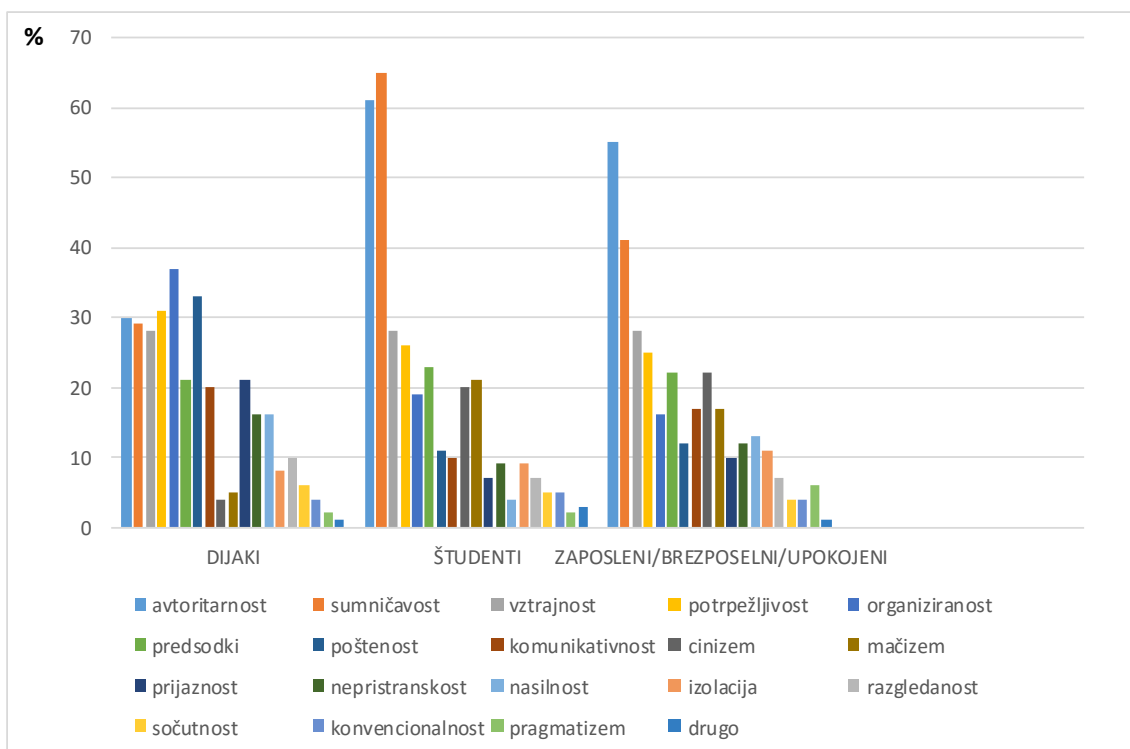
Na sliki 6 smo se osredotočili samo na splošno vprašanje o obstoju osebnosti policistov, na katerega so vprašani odgovarjali z odgovorom da oziroma ne, medtem ko smo z grafom na sliki 7 želeli pridobiti informacijo, kakšno mnenje o obstoju le-te ima vsaka skupina posebej.

Iz slike 7 je razvidno, da je pri vsaki izmed skupin (dijaki, študenti, ostali) največ tistih, ki menijo, da osebnost policista obstaja, bistveno manj pa je takih, ki temu nasprotujejo. Razvidno je tudi to, da je največ anketirancev, ki so prepričani o obstoju osebnosti policista v skupini dijakov, nato študentov, zadnji na lestvici pa so zaposleni/brezposelni/upokojeni.

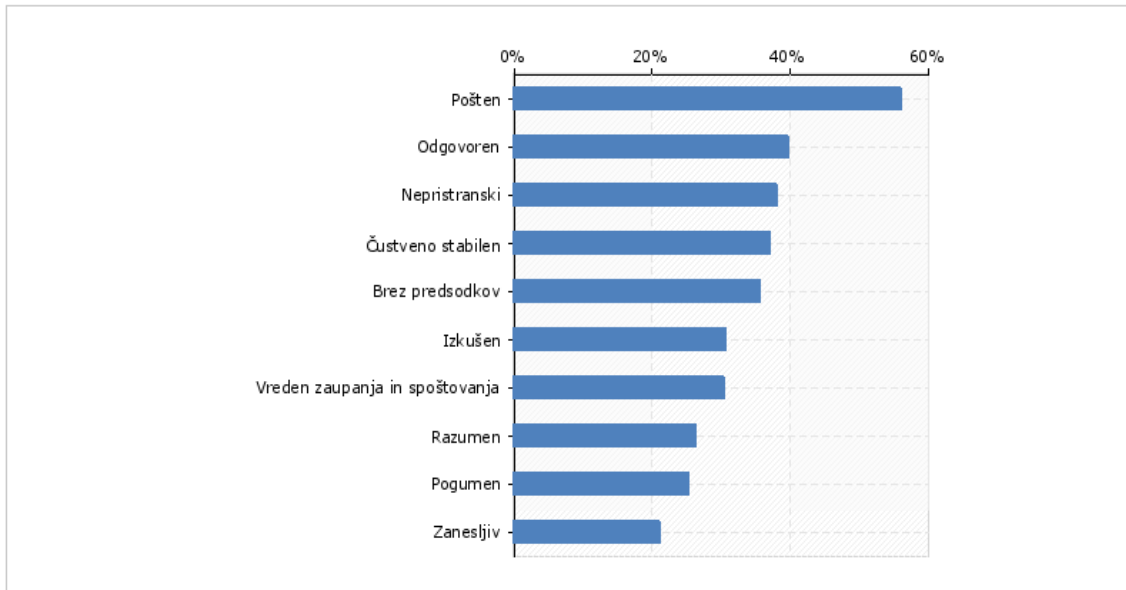
Slika 8: Tipične značilnosti policistov (vsi anketiranci)

Med prvimi tremi lastnostmi z največjim številom glasov so bile avtoritarnost, sumničavost in vztrajnost, z vse manjšim številom pa si po vrstnem redu sledijo potrpežljivost, organiziranost, predsodki, poštenost, komunikativnost, cinizem, mačizem, itd. Poleg tega je bila podana tudi možnost "drugo", pod katero je nekaj posameznikov napisalo naslednje lastnosti: sposobnost treznega razmišljanja, hitra odzivnost, povečan psihocinizem in pristranskost. Ne smemo prezreti dejstva, da je vsak posameznik lahko obkrožil tri najbolj tipične lastnosti, zato so temu primerni tudi rezultati.

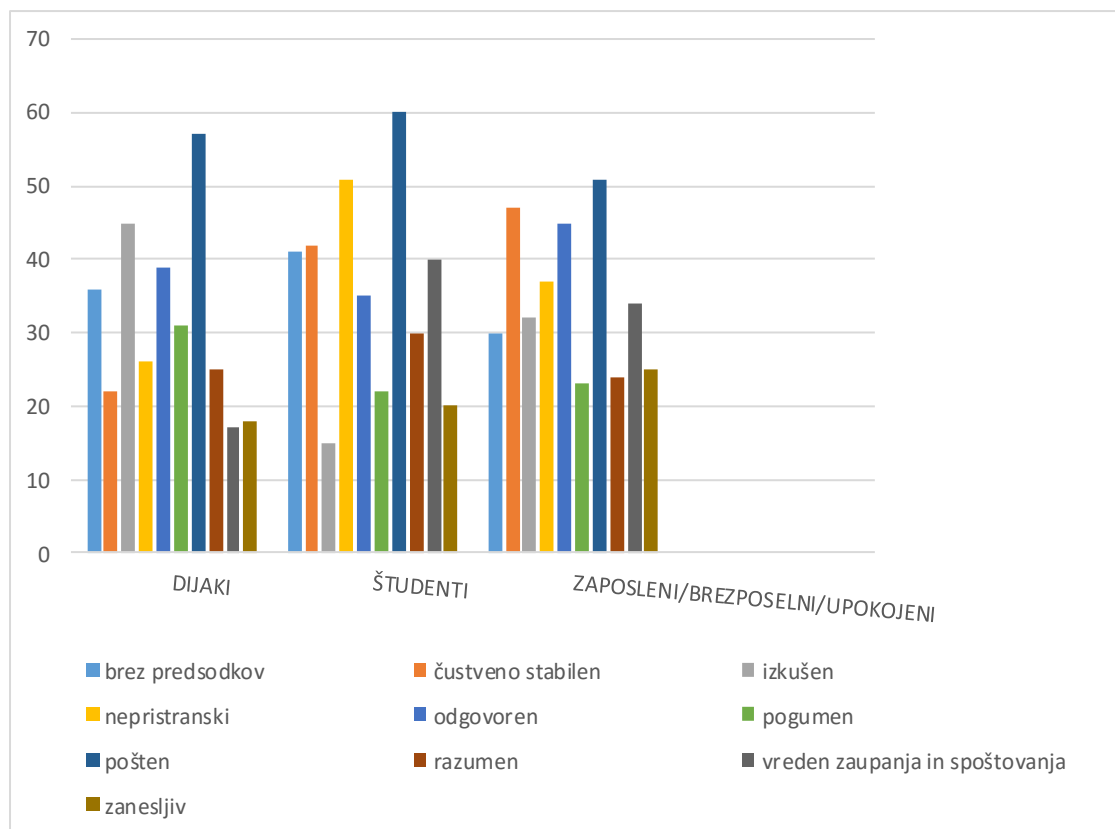
Slika 9: Trenutna aktivnost anketirancev (posamezne skupine) in osebnostne značilnosti (vsi anketiranci)

Po posameznih skupinah (dijaki, študenti, ostali) smo raziskovali tudi delež osebnostnih značilnosti, za katere so se odločali anketiranci. Iz slike 9 je razvidno, da dijaki na prvo mesto značilnosti policistov uvrščajo organiziranost, študentje sumničavost, ostali (zaposleni/brezposelni/upokojeni) pa avtoritarnost. Prav tako lahko vidimo, da sta avtoritarnost in sumničavost pri študentih in ostalih kar podobno ocenjeni, medtem ko mnenje dijakov nekoliko odstopa, saj le-ti na prvi dve mesti uvrščajo organiziranost in poštenost, sumničavost in avtoritarnost pa sta pri njih šele na 4. oziroma 5. mestu.

Slika 10: Značilnosti idealnega policista (vsi anketiranci)

Zadnji graf nam prikazuje mnenje, kakšen je idealen policist. Na razpolago smo dali 10 značilnosti (pošten, odgovoren, nepristranski, zanesljiv, pogumen, razumen, brez predsodkov, izkušen, čustveno stabilen ter vreden spoštovanja in zaupanja) in tudi tukaj je vsak izmed anketirancev lahko obkrožil tri odgovore. Po grafu sodeč, naj bi bil po mnenju anketirancev idealen policist pošten.

Slika 11: Trenutna aktivnost anketirancev (posamezne skupine) in osebnostne značilnosti idealnega policista (vsi anketiranci)

Zadnja slika (slika 11) nam prikazuje ovrednotenje idealnega policista s strani dijakov, študentov in ostalih (zaposlenih/brezposelnih/upokojenih). Razvidno je, da vse tri skupine kot značilnost idealnega policista v ospredje dajejo poštenost, medtem ko se drugo mesto pri vseh treh razlikuje. Dijaki kot naslednjo pomembno značilnost vrednotijo izkušnost, študenti nepristranskost, odrasli pa čustveno stabilnost.

10.1 Preverjanje hipotez

Na podlagi informacij, pridobljenih z anonimno spletno anketo, bi prvo hipotezo, ki govori o tem, da velika večina ljudi meni, da imajo policisti nekatere osebnostne lastnosti, ki so značilne samo za policiste, so drugačne oziroma se razlikujejo od osebnostnih lastnosti ostalih posameznikov, potrdili, saj je 69 % anketirancev odgovorilo z da (se strinjajo, da obstajajo), 31 % pa z ne (zavračajo možnost, da obstajajo posebne lastnosti za policiste).

Druge hipoteze, ki pravi, da kot glavne tri lastnosti policistov ljudje navajajo avtoritarnost, sumničavost in cinizem, ne moremo potrditi v celoti in jo v tem primeru zavrnamo. Prvi dve lastnosti sta bili sicer zabeleženi v pravilnem vrstnem redu in sta potrjeni, medtem ko tretje mesto namesto cinizma zavzema vztrajnost, cinizem pa je bil šele na devetem mestu.

Tretje hipoteze, ki govori, da bi moral biti idealen policist pošten, razumen, nepristranski in izkušen pa prav tako ne moremo potrditi v celoti in jo, prav tako kot drugo hipotezo, zavračamo, saj javnost meni, da so poglavitne lastnosti, ki bi jih moral imeti idealen policist, naslednje: poštenost, odgovornost, nepristranskost in čustvena stabilnost. V tem primeru sta bili potrjeni samo dve značilnosti - poštenost in nepristranskost, medtem ko sta bili razumnost in izkušnost uvrščeni na osmo in šesto mesto.

11 Razprava

Po informacijah zbranih s spletno anketo, ki jo je rešilo 300 ljudi, od tega 44 % pripadnikov moškega in 56 % pripadnic ženskega spola, smo ugotovili, da javnost ocenjuje, da o policiji na splošno ve relativno malo. Kvoto 300 ljudi smo razdelili na tri skupine (dijake, študente in ostale, kamor smo šteli zaposlene/brezposelne/upokojene), katere smo prav tako razdelili na tri starostna obdobja (do 19 let, od 20 do 26 let in od 27 let naprej). Največ znanja iz tega področja imajo po naših ocenah študentje, kar je logično saj se le-ti šolajo na Fakulteti za varnostne vede - vedeti moramo, da gre na tej točki namreč zgolj za njihovo lastno oceno svojega znanja in ne za znanje, ki bi ga mi na kakršenkoli način preverjali; z nekoliko manjšim znanjem sledijo dijaki in nato tudi ostali anketiranci; kar pa lahko zagovarjamo s tem, da le-ti niso specializirani za to področje in jim zaradi tega primanjkuje informacij in znanja. Navsezadnje je samo poznavanje policije in njihovega dela povprečno, ni drastičnih odstopanj, ki bi pričale o popolnem nepoznavanju, oziroma na drugi strani o popolnem poznavanju tega področja. Kljub temu jih večina meni, da obstajajo točno določene lastnosti, ki naj bi bile značilne samo za policiste. Z anketo smo namreč ugotovili, da je 69 % anketirancev takih, ki so prepričani v obstoj posebne osebnosti zaposlenih v policiji.

Tudi ko smo naredili analizo med posameznimi tremi skupinami (dijaki, študenti, ostali), so rezultati pri vseh treh skupinah pokazali krepko vodstvo tistih, ki se z obstojem te osebnosti strinjajo. Kot glavne tri lastnosti policistov, ki naj bi bile najbolj izstopajoče in so bile izbrane na podlagi ankete, so bile avtoritarnost, sumničavost in vztrajnost. Če se torej osredotočimo na najbolj izstopajoče značilnosti po mnenju anketirancev, lahko to zagovarjamo s tem, da morajo biti policisti pri svojem delu avtoritarni zato, da jih ostali ljudje sploh poslušajo in ne sabotirajo njihovih nalog oziroma ukazov; sumničavi morajo biti zato, da odkrijejo kakršnekoli nepravilnosti (če bi bilo vsem policistom vse navadno in sprejemljivo, nikoli ne bi nikogar prijeli, aretirali); vztrajni pa morajo biti zato, ker to delo zahteva čas in preciznost, saj se nobena naloga ne opravi sama, čez noč. Nekoliko več odstopanj med dijaki, študenti in ostalimi se je pokazalo, ko smo ugotavljali, kako so se za posamezne značilnosti odločali v vsaki skupini posebej. Dijaki v ospredje najbolj značilnih lastnosti postavljajo organiziranost, sklepamo, da zato, ker se jim vedno poudarja, da je za doseg optimalnih rezultatov potrebna visoka stopnja organiziranosti; študentje sumničavost, ostali pa avtoritarnost. Kot idealnega policista si anketiranci najbolj predstavljajo poštenega, odgovornega in nepristranskega posameznika. Res je, da mora biti policist pri svojem delu pošten, upoštevati mora pravila, in ne glede na to, kdo je oseba, s katero pride v stik, mora svoje delo opravljati tako, kot je določeno v pravilniku. Druga značilnost, ki so jo zabeležili anketiranci, je bila odgovornost. Policisti opravljajo težak poklic, predvsem zaradi narave samega dela, zato je njihova odgovornost zelo velika in prav je, da se tega zavedajo in tudi ravnaajo tako, da je na koncu rezultat optimalen za vse. Zadnja lastnost pa je bila nepristranskost, katero lahko prav tako enačimo s prvo omenjeno - poštenostjo, povzamemo pa lahko le to, da morajo policisti vse ljudi obravnavati na enak način, brez kakršnihkoli izjem. Tudi pri tem vprašanju smo pri obravnavi vsake skupine posebej dobili nekoliko drugačne rezultate lastnosti, ki so bile razvrščene na drugo mesto (prvo mesto je v vseh skupinah zasedla poštenost). Dijaki kot drugo najpomembnejšo lastnost idealnega policista vrednotijo izkušnost, študenti nepristranskost, ostali pa čustveno stabilnost. V kolikor bi se policisti bolje osredotočali na omenjene lastnosti in jih poskušali čimbolje upoštevati in jih navsezadnje tudi izboljšati, bi se na podlagi tega lahko popravil in okrepil tudi njihov odnos s skupnostjo. Povečalo bi se lahko zaupanje in medsebojno sodelovanje, kar bi lahko policistom oziroma policiji nasploh nekoliko olajšalo delo.

12 Zaključek

Policija je vladna organizacija, ki skrbi za varstvo ljudi in njihovega premoženja. V policiji delajo posamezniki, ki ob vstopu v policijo opravijo določene psihološke teste. Že na podlagi tega lahko vidimo, da poklic policista ni navadno delo, ampak ga lahko kvalificiramo med težje, psihološko zahtevnejše poklice in ravno zaradi tega si lahko prisluži določen sloves. Ker se policist dnevno srečuje s takšnimi in drugačnimi ljudmi, mora razviti točno določene lastnosti, s katerimi se najbolj prilagodi okolici in svoje delo opravlja učinkovito in kvalitetno. Lahko bi rekli, da svoje lastnosti prilagodi delovnim navadam, kar bi lahko predstavljalo osebnost policista, za katero večina ljudi meni, da obstaja (tudi v anketi je bila velika večina mnenja, da osebnost policistov oziroma tipične značilnosti policistov obstajajo). Kljub vsemu zaradi pomanjkanja dokazov in raziskav na tem področju, še vedno nimamo potrdila, ki bi jasno pričalo o njenem obstoju, zato trenutno ne moremo potrditi, da osebnost policista dejansko obstaja. Veliko jih meni, da se vsak posameznik, ki vstopi v policijo spremeni v prvih letih opravljanja poklica. Sprašujemo se lahko, ali je to že vnaprej podan stereotip, ali pa sam poklic res tako vpliva na posameznika in njegovo osebnost. Menimo, da delo policista vsekakor vpliva na njegovo osebnost in zasebno življenje, saj je to poklic, pri katerem se posamezniki srečujejo z veliko mero stresa in so na delovnem mestu velikokrat izpostavljeni nevarnosti. Iz tega lahko povzamemo, da na podlagi tega vsak posameznik določene stvari prenese v svoj vsakdanjik. Povzemimo primer iz realnega življenja. Če pri nekaterih ljudeh stalno doživljamo razočaranja zaradi našega zaupanja in naivnosti, bomo seveda po vsej verjetnosti vse skupaj posplošili in tako rekoč izgubili delček zaupanja tudi v druge, saj nam bo v spominu vedno ostal grenki priokus izdaje in ponovitev le-te. Sklepam, da je tako tudi pri poklicu policista. Ko enkrat vidiš, da ljudje niso to, kar predstavljajo oz. za kar se izdajajo, ko spoznaš takšne ali drugačne spletke, se zamisliš in v prihodnje povsod ravnaš bolj previdno. Navsezadnje je poklic policista zelo rizičen in žal v določenih primerih ni vrnitve, prav tako lahko najmanjša nepozornost policista privede v situacijo, ki se ne more popraviti. Nekateri to vzamejo preveč osebno, medtem ko se drugi na to sploh ne ozirajo. Navsezadnje je to odvisno od vsakega posameznika in tako kot pravi rek: Ni vsak človek za vse. In res je, za poklic policista se morajo odločati psihično močni ljudje, da premagajo vse ovire in se ne zlomijo pod pritiskom, ki ga prinaša njihovo delo. Vsekakor je policistom v težkih in kriznih situacijah na voljo tudi štiriindvajseturna psihološka

pomoč za pogovor, svetovanje, psihoterapijo in tako naprej, do katere lahko dostopajo preko interventnega telefona, osebno ali preko elektronske pošte. Menimo, da je taka oblika pomoči policistom zelo dobrodošla, saj bi se v nasprotnem primeru vsa negativna čustva nabirala in navsezadnje izbruhnila v neprimernem trenutku.

13 Uporabljeni viri

- Areh, I. (2007). *Psihologija za varnostno področje*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede
- Areh, I. in Meško, G. (2004). Nekaj pogledov na osebnost policistov. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 55(4), 363-369.
- Balch, W. (1972). Police Personality: Fact or Fiction. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 63(1), 106-119.
- Cerar, M. (21.9.2009). Policisti in državljani. *IUS-INFO*. Pridobljeno na <http://www.iusinfo.si/DnevneVsebine/Kolumna.aspx?Id=10994>
- Garbarino, S., Chiorri, C., Magnavita, N., Piattino, S. in Cuomo, G. (2012). Personality Profiles of Special Force Police Officers. *Police Crim Psych*, 27(99), 100-110.
- Gorenak, V. in Gorenak, I. (2011). *Pripravljenost županov in svetnikov za sodelovanje s policisti - primer Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na http://www.fvv.um.si/dv2011/zbornik/varnost_v_lokalni_skupnosti/Gorenak_Gorenak.pdf
- Gould, L. (2000). A Longitudinal Approach to the Study of the Police Personality: Race/Gender Differences. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 15(2), 41-51.
- Greene, J. R. (2007). *The encyclopedia of police science*. New York: Routledge.
- Jančič, S. (2011). *Predstavitev poklica - policist* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za organizacijske vede.
- Jere, M., Sotlar, A. in Meško, G. (2013). Praksa in raziskovanje policijskega dela v skupnosti v Sloveniji. V G. Meško, B. Tičar in K. Eman (ur.), *Jubilejni zbornik znanstvenih razprav: 40 let študija na področju varnosti in 10 let Fakultete za varnostne vede* (str. 251-273). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Kolenc, T. (2002). *Slovenska policija*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
- Lazič, T. (2011). *Dojemanje policijske subkulture med študenti* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Lobnikar, B. in Meško, G. (2010). Responses of police and local authorities to security issues in Ljubljana, the capital of Slovenia. V M. Cools et al. (ur.), *Police*,

- policing, policy and the city in Europe* (str. 175-195). The Hague: Eleven International Publishing.
- Manning, P.K. (2012). Metaphors and modern policing. *Journal of Police Studies*, 4(25), 69-78.
- Musek, J. (1982). *Osebnost*. Ljubljana: Dopisna delavska univerza univerzum.
- Musek, J. (2005). *Psihološke in kognitivne študije osebnosti*. Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete.
- Musek, J. (2005). *Psihološke dimenzije osebnosti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Meško, G. (2001). V skupnost usmerjeno policijsko delo - izziv za slovensko policijo?. *Teorija in praksa*, 38(2), 272-289.
- Meško, G. (1997). Proučevanje policistov in policije. *Socialna pedagogika*, 1(2), 71-86.
- Meško, G. in Lobnikar, B. (2005). The contribution of local safety councils to local responsibility in crime prevention and provision of safety. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 28(2), 353-373.
- Meško, G. in Umek, P. (1998). Policijska osebnost - dejstvo ali še en mit?. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 49(1), 26-40.
- Naloge in cilji. (15.3.2016). *Policija.si*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/o-policiji/naloge-in-cilji>
- Niederhoffer, A. (1975). Authoritarian Police Personality. V J. Skolnick in T. C. Gray (ur.), *Police in America* (str. 41-45). Boston: Uttle, Brown and Co.
- Pečar, J. (2002). Preprečevanje kriminalitete in policija. *Varstvoslovje*, 4(2), 122-131.
- Ponsaers, P. (2001). Reading about "community (oriented) policing" and police models. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 24(4), 470-496.
- Pravila policije*. (2000). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
- Pravila policije - pravilnik o policijskih pooblastilih*. (2014). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
- Pritožbe nad policisti. (17.5.2016). *Mnz.gov.si*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/varnost_in_nadzor/pritozbe_nad_policisti/
- Reiner, R. (1992). *The politics of the police*. New York, London: Harvester Wheatsheat.
- Skolnick, J.H. (1975). Why Police Behave the Way They Do? V J.H. Skolnick in T.C. Gray (ur.), *Police in America* (str. 31-37). Boston: Little, Brown and Co.

- Štampfer, J. (2010). *Vprašanja policijske osebnosti* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Trojanowicz, R. C. in Bucqueroux, B. (1994). *Community Policing: A Contemporary Perspective*. Cincinnati: Anderson Publishing Co.
- Twersky, A. (2005). Police personality: What it is and why are they like that?. *Journal of police and criminal psychology*, 20(1), 56-66.
- Westley, W. (1970). *Violence and the Police*. Cambridge: Mit Press.
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije. (2013). *Uradni list RS*, (15/4).
- Žohar, J. (2009). *Vpliv družine na oblikovanje osebnosti posameznika - vzgojni stili in samopodoba mladostnika* (Diplomsko delo). Maribor: Filozofska fakulteta.

14 Priloge

Psihološke razsežnosti policijskega poklica

Spol:

- Moški
 Ženski

V katero starostno skupino spadate?

- Do 19 let
 20 - 26 let
 27 let -->

Kakšna je vaša trenutna aktivnost?

- Dijak
 Študent
 Zaposleni/brezposelni/upokojeni

Koliko znanja imate na področju delovanja policije oz. koliko veste o policiji nasploh?

- Veliko
 Malo
 Nič

Ali menite, da obstajajo osebne značilnosti, ki so značilne samo za policiste?

- Da
 Ne

Katere značilnosti po vašem mnenju najbolj izstopajo pri policistih? Označi 3 najbolj izstopajoče.

Možnih je več odgovorov

- Avtoritarnost
 Cinizem
 Izolacija
 Komunikativnost

- Konvencionalnost
- Mačizem
- Nasilnost
- Nepristranskost
- Organiziranost
- Poštenost
- Potrpežljivost
- Pragmatizem
- Predsodki
- Prijaznost
- Razgledanost
- Sočutnost
- Sumničavost
- Vztrajnost
- Drugo:

Kakšen je po vašem mnenju idealen policist? Označi 3 lastnosti.

Možnih je več odgovorov

- Brez predsodkov
- Čustveno stabilen
- Izkušen
- Nepristranski
- Odgovoren
- Pogumen
- Pošten
- Razumen
- Vreden zaupanja in spoštovanja
- Zanesljiv